

dr hab. Marek Klimek, prof. UKEN

Kraków, dn. 06.05.2024r.

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Instytut Zarządzania i Spraw Społecznych

Kierownik Katedry Polityki Społecznej

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana Magistra Mariusza Baeckera, „Pracownicy administracji publicznej. Zarządzanie w kontekście kodeksów etyki”, Warszawa 2024, ss. 335.

Niniejszą recenzję pracy doktorskiej Pana Magistra Mariusza Baeckera przygotowałem na podstawie uchwały Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Polityce i Administracji AFB Vistula nr 4/26.02/2024/RND/NoPiA z dnia 26.02.2024r., w związku z pismem RNDNoPiA/AFiB/2024 Przewodniczącego Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Polityce i Administracji AFB Vistula Pana dr hab. Stanisława Stępki, prof. AFiB Vistula z dn. 03.04.2024r. Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska została napisana pod opieką naukową Promotor Pani dr hab. Anny Gołębiowskiej, prof. ucz. oraz Promotor pomocniczej Pani dr hab. Iwony Przychockiej, prof. ucz.

Praca doktorska zgodnie art. 187, ust. 1-2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023r., poz. 742) powinna prezentować ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie naukowej albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. Przedmiotem rozprawy doktorskiej powinno być oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne.

Recenzję rozprawy doktorskiej Pana Magistra Mariusza Baeckera sporządziłem po szczegółowym zapoznaniu się z treścią przesłanego mi egzemplarza. Będąc tematem rozprawy zagadnienie zarządzania w administracji publicznej w kontekście zasad etycznych wyznaczających standardy jej funkcjonowania mieści się w obszarze moich zainteresowań naukowych.

Jednym z najważniejszych oczekiwań jakie należy stawiać wszystkim organom administracji publicznej (zarówno na poziomie międzynarodowym, centralnym, jak i lokalnym) jest spełnianie wysokich standardów etycznych. Aspekt ten w ostatnich latach stał

się również ważnym obszarem badań naukowych w ramach wielu dyscyplin naukowych, w tym również w ramach nauk o polityce i administracji. Recenzowana dysertacja Pana Magistra Mariusza Baeckera wpisuje się w ten nurt analiz naukowych w kontekście funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego. Co istotne, rozprawa porusza wiele nowych, bądź rzadko podejmowanych dotychczas wątków badawczych, wypełniając w istotny sposób wiele występujących dotychczas luk badawczych w tym obszarze refleksji naukowej.

Tytuł rozprawy „Pracownicy administracji publicznej. Zarządzanie w kontekście kodeksów etyki” określony jest precyzyjnie. Jej treść w pełni wpisuje się w tak sformułowany temat i bez wątplenia mieści się w obszarze zainteresowań dyscypliny nauki o polityce i administracji. Przeprowadzona analiza ma jednak również charakter interdyscyplinarny i mieści w sobie wątki będące przedmiotem badań również w ramach innych dyscyplin naukowych (m. in. nauk o zarządzaniu i jakości), co niewątpliwie stanowi cenną jej zaletę i świadczy o szerokich kompetencjach jej Autora.

Struktura recenzowanej dysertacji uwzględnia wszystkie wymagane elementy pracy naukowej. Składa się ona z następujących części: wstępu, czterech części podzielonych w sumie na 7 rozdziałów, podsumowania, spisu tabel, spisu rysunków, piśmiennictwa (zawierającego: wykaz literatury, wykaz aktów prawnych, orzecznictwo, wykaz netografii i pozostałe źródła), a także streszczeń w języku polskim i angielskim. Niestety nie zamieszczono w pracy aneksu w postaci zastosowanego przez Doktoranta narzędzia badawczego (kwestionariusza ankiety). Praca jest dość obszerna - ogółem liczy 335 stron.

Na wyróżnienie zasługuje bardzo rozbudowany wstęp (s. 5-16), w którym Doktorant wyodrębnił kilka części: uzasadnienie wyboru tematu, problem badawczy, cel główny i cele szczegółowe, założenia, analiza wyjściowego stanu badań nad podjętą tematyką, metodyka pracy, struktura pracy, krytyczna analiza i ocena literatury oraz bazy źródłowej. Wstęp jest bardzo wyczerpujący i jest naprawdę dobrze opracowanym wprowadzeniem do dalszych rozważań. Ma charakter wręcz wzorcowy i zdecydowanie wyróżnia się na tle wstępów zawartych w wielu innych rozprawach doktorskich. Zawiera wszystkie wymagane w tej części pracy naukowej elementy.

Cele pracy, problemy (pytania) badawcze, a także hipoteza zostały prawidłowo sformułowane oraz wyczerpująco uzasadnione. Można było jedynie rozważyć potrzebę określenia hipotez szczegółowych (przyporządkowanych do problemów szczegółowych). Celem głównym rozprawy jest - jak deklaruje Doktorant - „poznanie możliwości wykorzystania kodeksów etycznych pracowników samorządowych przez liderów samorządowych do kształtowania postaw pracowników oraz zakresu wykorzystywania

kodeksów etyki jako narzędzi promowania zasad kształtujących prawo do dobrej administracji” (s. 7). Dążąc do jego osiągnięcia Doktorant podjął w pracy próbę ustalenia „czy i w jaki sposób kodeksy etyki pracowników samorządowych wykorzystywane są do kształtowania postaw pracowników oraz promowania zasad kształtujących prawo do dobrej administracji” (s. 6). Tak sformułowany problem główny został uzupełniony o 5 problemów szczegółowych (s. 7).

Pierwsza część rozprawy stanowi wprowadzenie do dalszych rozważań i dotyczy procesu zarządzania zasobami ludzkimi w administracji publicznej. W jej ramach w rozdziale pierwszym „Wybrane problemy zarządzania zasobami ludzkimi w administracji publicznej” (s. 17-63), złożonym z 4 podrozdziałów, Doktorant omówił modele funkcjonowania administracji publicznej, a następnie dokonał krytycznej analizy literatury odnoszącej się do procesu zarządzania zasobami ludzkimi w administracji publicznej (w tym zwłaszcza samorządowej), roli lidera w kształtowaniu postaw etycznych pracowników, a także kwestii podnoszenia wiedzy i kompetencji pracowników w ramach szkoleń i różnych form doskonalenia zawodowego.

Druga część pracy dotyczy znaczenia zasad etycznych w procesie zarządzania zasobami ludzkimi w administracji publicznej i w etyce urzędniczej. Składa się z 2 rozdziałów. W rozdziale drugim dysertacji „Prawo do dobrej administracji a wartości etyczne” (s. 64-110), składającym się z 3 podrozdziałów, ukazano miejsce wartości etycznych administracji publicznej w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, następnie przybliżono założenia Europejskiego Kodeksu Dobrej Administracji w kontekście zasad etycznych obowiązujących w administracji, by na końcu przedstawić relację: prawa urzędnicze a kodeks etyki urzędnika. W rozdziale trzecim „Kodeks etyczny o instrument budowania postawy etycznej pracownika” (s. 111-149), składającym się z 3 podrozdziałów, Doktorant skupił się na charakterystyce podstawowych pojęć z zakresu kodeksu etyki, analizie jaki wpływ mogą mieć wartości oraz zasady i standardy etyczne na zachowanie urzędnika, a także przybliżył specyfikę nieetycznych zachowań pracowników.

Część trzecia pracy zatytułowana „Kodeksy etyczne jako narzędzie zarządzania zasobami ludzkimi w administracji publicznej” składa się również z dwóch rozdziałów. W pierwszym z nich, tj. w czwartym rozdziale pracy, zatytułowanym „Kodeksy etyki w samorządach powiatu pruszkowskiego – analiza porównawcza” (s. 150-193), składającym się z 2 podrozdziałów, Autor poddał analizie porównawczej kodeksy etyczne Starostwa Powiatowego w Pruszkowie oraz 4 gmin położonych na jego terenie. Z kolei w rozdziale piątym zatytułowanym „Kodeksy etyki w samorządach powiatu pruszkowskiego i ich znaczenie w kształtowaniu postaw pracowników samorządowych” (s. 194-226), składającym

się z 3 podrozdziałów, Autor na podstawie zbadania opinii pracowników samorządowych oraz mieszkańców podjął próbę zbadania oceny postaw pracowników oraz wpływu kodeksów etycznych na funkcjonowanie administracji w analizowanych jednostkach samorządowych.

W czwartej, ostatniej części pracy złożonej z dwóch rozdziałów – rozdział 6 zatytułowany „Dyskusja wyników badania” (s. 227-268) złożony z 2 podrozdziałów i rozdział 7 zatytułowany „Dobre praktyki w zakresie wykorzystania kodeksów etyki. Wnioski i proponowane działania” (s. 269-288) nie podzielony na podrozdziały – Autor skupił się na ukazaniu dobrych praktyk w zakresie wykorzystania kodeksów etyki oraz sformułował rekomendacje, które – jak deklaruje „mogłyby poprzez kształtowanie postawy pracowników samorządowych wpłynąć na realizację prawa do dobrej administracji” (s. 15).

W Podsumowaniu (s. 289-299) zawarto wnioski wynikające z przeprowadzonych badań. Doktorant odniósł się do wszystkich pytań badawczych postawionych we wstępie i udzielił na nie wyczerpującej odpowiedzi na podstawie wyników przeprowadzonych przez siebie badań. Została również zweryfikowana hipoteza badawcza (s. 295). Podsumowanie, podobnie jak wstęp, niewątpliwie stanowi bardzo mocną stronę dysertacji.

Struktura opracowania w mojej ocenie jest logiczna i dość spójna biorąc pod uwagę zawartość merytoryczną. Z drugiej jednak strony jest ona nieco „zachwiana”. Występują bowiem dość znaczące dysproporcje pod względem liczby rozdziałów zamieszczonych w poszczególnych częściach pracy, a także pod względem liczby podrozdziałów zamieszczonych w poszczególnych rozdziałach. W pierwszej części pracy wyodrębniono jedynie jeden rozdział (we wszystkich pozostałych – dwa). Ponadto, liczba podrozdziałów zawartych w rozdziałach 1-6 jest różnorodna (od 2 do 4), a co więcej, w rozdziale 7, w odróżnieniu od pozostałych sześciu, nie wyodrębniono żadnych podrozdziałów. Proporcje dotyczące liczby stron w poszczególnych rozdziałach i podrozdziałach nie zostały zachowane. Niezależnie od powyższych uwag struktura pracy sprawia wrażenie spójnej i przemyślanej, a na usprawiedliwienie Autora można przyjąć, że wspomniane wyżej dysproporcje wynikają w dużym stopniu z odmiennej specyfiki poszczególnych części pracy.

Metodologia badawcza została szeroko omówiona we wstępie oraz w podrozdziale 5.1 pracy zatytułowanym „Metody i charakterystyka badań własnych”. Obszerny zakres badań wymagał od Doktoranta zastosowania kilku metod, technik i narzędzi badawczych. Autor we wstępie (s. 12-13) deklaruje oparcie swoich badań na metodach: dogmatyczno-prawnej, monograficznej, studiom przypadku, sondażu diagnostycznego oraz badania dokumentów. Wybór metod badawczych został szczegółowo uzasadniony. Należy stwierdzić, że dobrane przez Doktoranta metody badawcze są adekwatne do podejmowanej problematyki badawczej.

Szczegółowa analiza treści recenzowanej dysertacji prowadzi również do wniosku, że Doktorant opanował umiejętność sprawnego i efektywnego posługiwania się metodami, technikami i narzędziami badawczymi.

Doktorant prawidłowo dobrał i wykorzystał źródła i dostępną literaturę. Nie stwierdzam istotnych pominięć w tym zakresie. Zarówno materiały źródłowe, jak i literatura są adekwatne i w pełni reprezentatywne do przedmiotu badań. Bibliografia została uwzględniona w części pracy zatytułowanej „Piśmiennictwo” zamieszczonej w końcowej części rozprawy (s. 304-327). Składają się na nią monografie, prace zbiorowe, artykuły z czasopism. Zdecydowanie dominuje literatura polska, aczkolwiek wykorzystano również kilka publikacji anglojęzycznych. Ponadto wykazano właściwie dobrane materiały źródłowe, w tym akty prawne, kodeksy etyki i inne, a także materiały internetowe. Osobiście byłbym jednak zwolennikiem podzielenia tej części pracy (bibliografii) na 3 kategorie: źródła (te z kolei należałoby dodatkowo podzielić na kilka odrębnych części: akty prawne, encyklopedie i słowniki, dokumenty itp.), literaturę i netografię. Akty prawne nie zostały właściwie uszeregowane, ani pod względem alfabetycznym, ani chronologicznym. Ponadto niektóre wykazane w pierwszej części piśmiennictwa (tj. wykaz literatury) pozycje (słowniki, leksykony) powinny być wykazane jako materiał źródłowy, podobnie jak część opracowań wskazanych w netografii (komunikaty, słowniki). Zakres stron, na których znajdują się artykuły zamieszczone w czasopismach oraz pracach zbiorowych w większości przypadków został uwzględniony, ale przy części pozostałych opracowań został pominięty. Należało zastosować jednolitą formę zapisu dla wszystkich publikacji. W niektórych przypadkach niepotrzebnie podano za to numery stron, z których Autor korzystał. W bibliografii zwykle podaje się też nazwy wydawnictw – wprawdzie są one uwzględnione w przypadku większości publikacji, jednak przy niektórych są pominięte. Analogiczne zastrzeżenie dotyczy również przypisów. Ponadto w bibliografii (piśmiennictwie) nie należy stosować zapisu skróconego – powinien to być pełny zapis bibliograficzny dla każdej z publikacji. Zapis skrócony stosuje się jedynie w przypisach (za drugim i każdym następnym razem).

Praca napisana jest językiem poprawnym pod względem formalno-językowym i stylistycznym. Język analizy jest przejrzysty i dynamiczny. Występują bardzo nieliczne potknięcia językowe oraz dość liczne powtórzenia. Występują też nieliczne błędy interpunkcyjne w tekście oraz niestety nagminne w przypisach. Forma zapisu niektórych przepisów wzbudza zastrzeżenia. W wielu przepisach występują błędy interpunkcyjne, a niekiedy także rzeczowe. Problem ten dotyczy również bibliografii. Zapis czasopism powinien być w cudzysłowie. W przypadku materiałów internetowych, do których odwołuje się Autor w

przypisach, jak i bibliografii należało wskazać datę dostępu. Odwołując się za drugim i każdym następnym razem do tych samych publikacji należało w przypisach stosować zapis skrócony. Dochodzą do tego mankamenty w przypisach wyszczególnione w poprzednim akapicie odnoszącym się do bibliografii (piśmiennictwa). Należy jednocześnie podkreślić skrupulatność Doktoranta w zakresie konstruowania przypisów, w których odwołuje się do wielu publikacji jednocześnie, co świadczy o gruntownej znajomości literatury w tym zakresie.

W przypadku zamieszczonych w pracy tabel i rysunków (wykresów) w trosce o estetykę pracy należało rozważyć pogrubienie i wyśrodkowanie ich tytułów. Pod rysunkami prezentującymi w rozdziale 5 dysertacji wyniki przeprowadzonych przez Doktoranta badań z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety należało też wskazać źródło (badania własne). W pracy zawarto bardzo liczne tabele i rysunki (wykresy). Są one starannie przygotowane pod względem merytorycznym, ale wydaje się, że zamieszczone w nich dane byłyby bardziej czytelne gdyby przed każdą tabelą zamieszczono krótką zapowiedź słowną.

Zwrócenie uwagi na występujące w dysertacji mankamenty jest obowiązkiem recenzenta, jednak nie zacierają one mojego pozytywnego wrażenia powstałego po wnikliwym zapoznaniu się z dysertacją. Kolejną – poza wymienionymi we wcześniejszej części recenzji – mocną stroną rozprawy jest język analizy – poprawny naukowo, przejrzysty, a zarazem dynamiczny. Autor sprawnie i kompetentnie posługuje się terminologią naukową. Założone przez Doktoranta w części wstępnej cele badawcze zostały przez Niego zrealizowane. Formułowane przez Niego wnioski są trafne, logicznie wynikają z prowadzonej analizy. Niewątpliwą zaletą pracy są także przedstawione i szeroko uargumentowane rekomendacje, którym Autor poświęcił bardzo dużo uwagi. W mojej ocenie dysertacja – po jej ewentualnym rozpowszechnieniu w formie publikacji w całości, bądź we fragmentach w formie artykułów naukowych (po uwzględnieniu proponowanych uzupełnień) – powinna zainteresować nie tylko naukowców, lecz także praktyków – samorządowców (władze lokalne i regionalne, a także radnych) oraz pracowników jednostek samorządowych. Porusza bowiem niezwykle istotny temat nie tylko z naukowego, ale również praktycznego punktu widzenia. Rozprawa jest wartościowa, oryginalna i wprowadza wiele ważnych wątków w badaniach dotyczących roli norm etycznych w procesie zarządzania administracją publiczną, w tym szczególnie w jednostkach samorządu terytorialnego. Za niezwykle celną w tym względzie należy uznać konstatację Autora, iż „wartości etyczne należy uznać za kluczowy element realizacji prawa do dobrej administracji” (s. 14).

Recenzowana dysertacja spełnia kryteria formalne stawiane przez obowiązujące przepisy pracom doktorskim. Przedmiotem rozprawy jest oryginalne rozwiązanie bardzo

ważnego problemu naukowego. Uzyskane wyniki mają istotne znaczenie zarówno dla nauki, jak i praktyki. Doktorant potwierdził dobrą znajomość badanej przez siebie problematyki. Wykorzystał szeroki i dobrze dobrany zakres materiałów źródłowych oraz literatury przedmiotu. Dysertacja ukazuje dużą wiedzę teoretyczną Doktoranta w ramach dyscypliny nauk o polityce i administracji oraz Jego umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Stanowi istotny wkład do rozwoju nauk społecznych w ramach dyscypliny nauki o polityce i administracji. Na tej podstawie stwierdzam, że rozprawa doktorska Pana Magistra Mariusza Baeckera zatytułowana „Pracownicy administracji publicznej. Zarządzanie w kontekście kodeksów etyki” spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim określone przepisami ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 742) i wnoszę o dopuszczenie Jej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Marek Klimek